

SELETUSKIRI

Eesti seisukoht Euroopa Komisjoni teatisele „Meie tuleviku kindlustamine Euroopa 2040. aasta kliimaeesmärk ja tee kliimanetraalsuse saavutamiseni 2050. aastaks, ehitades üles kestliku, õiglase ja jõuka ühiskonna“

Sissejuhatus

Euroopa Komisjon (edaspidi KOM) esitas 6. veebruaril 2024. a soovitus 2040. aasta kliimaeesmärgi kohta.¹ EL on seadnud kliimamäärusega² õiguslikult siduva eesmärgi saavutada EL-üleselt 2050. aastaks kliimanetraalsus. Samas määrukses on kirjas ka ülesanne Komisjonile, et hiljemalt 6 kuu jooksul pärast Pariisi kokkuleppe vaheülevaatust, mis viidi lõpule kliimamuutuste raamkonventsiooni kohtumisel detsembril 2023. a Dubais, tuleb välja töötada EL 2040. aasta kasvuhoonegaaside (edaspidi KHG) heitkoguste vähendamise vaheeesmärk, mille täitmiseks on käesolev teatis. Kuivõrd määrukses sätestatud kohustus jääb täpselt Euroopa Parlamendi valimiste ja Komisjoni vahetumise aega, antakse teatises vaid hinnang ja soovitus, kui palju on vaja 2040. aastaks KHG vähendada, et oleks teostatav ja võimalik saavutada 2050. aastaks Euroopa Liidu (EL) üleselt kliimanetraalsus. Komisjoni soovitus selleks on EL-ülene KHG heite vähendamine 90% võrra võrreldes 1990. aastaga.

Kliimamäärusega loodi ka kliimamuutusi käsitlev Euroopa teadusnõukoda, et tulevased kliimapoliitika otsused tugineksid parimal teaduslikul teadmisel. Teadusnõukoda töötas 2023. aasta suvel välja oma soovitus, milleks on 2040. aastaks vähendada EL-i tasandile KHG heidet 90-95%.³ Senisest oluliselt enam nähakse KHG vähendamise kõrval rolli ka CO₂ heite tööstuslikul ja looduslikul eemaldamisel. Koos 2040 teatisega esitati eraldi tööstusliku süsiniku haldamise teatis.⁴ Teatisega kaasnes ka väga põhjalik mõjuanalüüs. Algatuses ei pakuta välja ega hinnata 2030. aasta järgset energia- ja kliimapoliitika õigusliku raamistikku. Vastav tulevane õiguslik raamistik töötatakse välja ja hinnatakse lähiaastatel, et see vastaks 2040. aasta eesmärgile.

Kliimamuutused on kujunemas inimkonna suurimaks ohuks ja väljakutseks. Mida enam kliima soojeneb, seda laiaulatuslikumad on ootamatud mõjud Eesti loodusele, inimestele ja majandusele. Kliimanetraalsele majandusele üleminek aitab tagada ressursitõhusa ja konkurentsivõimelise majanduse. Selle eesmärgi poole liikumine nõuab oma senise tegevuse ümbermõtestamist, nt kuidas korraldame transporti, arendame põllumajandust, energiasektorit või jäätmemajandust, investeeringuid ja oskusi. Samas peab üleminek kliimanetraalsusele olema sujuv, õiglane ja kaasav. Toetusmeetmed ja õiglase ülemineku mehhanismid on äärmiselt olulised, et aidata enim mõjutatud sektoreid ja kogukondi.

Eesti hinnangul ei ole KHG heite vähendamine 90% 2040. aastaks ilma uute tehnoloogiateta saavutatav. Peame realistlikuks 80-85% vähendamist. Seetõttu saab Eesti nõustuda Euroopa Komisjoni pakutud 2040. a KHG vähendamise ettepanekuga vaid eeldustel, et on tagatud võimaldavad eeltingimused, mis on vajalikud 90% eesmärgi saavutamiseks ning 10% eesmärgist seotakse tehnoloogia arengu vastavushinnanguga.

Eeltingimused hõlmavad kokkulepitud 2030. a kliimaraamistiku täielikku rakendamist, ettevõtete konkurentsivõime ja investeerimiskindluse tagamist, suuremat keskendumist

¹ [EUR-Lex - 52024DC0063 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

² [Regulation - 2021/1119 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

³ [EU climate Advisory Board recommends ambitious 2040 climate target and urgent transitions for the European Union \(europa.eu\)](#)

⁴ [EUR-Lex - 52024DC0062 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

õiglasele üleminekule, vajalike heiteta ja vähese CO₂ heitega energialahenduste (sh tööstusliku süsiniku sidumistehnoloogiate) kättesaadavust ning soodsat regulatiivset õigusruumi.

Paralleelselt uue sihttaseme läbirääkimistega tuleb jälgida liikmesriikide tegelikku edenemist 2030. a eesmärkide suunas ning 2032. aastal koostatakse eesmärkide täitmise ülevaade koos tehnoloogia arengu vastavushinnanguga 2040. aasta eesmärkide täitmiseks. Kui sellest peaks tulenema vajadus 2040. a eesmärgi või selle suunas liikumise lähenemise korrigeerimist, on oluline seda 2040. a eesmärgi läbirääkimistel arvesse võtta.

Detailsemad seisukohad teatise kohta esitatakse vajadusel Vabariigi Valitsusele ja Riigikogule hiljem. Lõplike Eesti seisukohtade kujundamist mõjutab pooleli oleva kliimakindla majanduse seaduse koostamine, mis on sisendiks detailsematele 2040. a seisukohtadele ja seotud mõjuhinnangutele.

Kliimaeesmäärke on võimalik saavutada ainult ELi tasandil. EL Nõukogu keskkonnatöörühmas on tutvustatud teatist lähtudes erinevatest sektoritest (energeetika, transport, põllumajandus, tööstus) ning kliimaministrid on samuti seda teatist arutanud. Järgmine Euroopa Komisjoni koosseis esitab ka vastava seadusandliku ettepaneku - Euroopa kliimamääruse muudatust eeldatavasti 2025. a alguses, mille vastuvõtmiseks on vaja kvalifitseeritud häälteenamust.

Koostajad

Seletuskirja koostasid koostöös Kliimaministeeriumi taastuvenergia ja rohetehnoloogiate nõunik Merilyn Möls (merilyn.mols@kliimaministeerium.ee), välissuhete osakonna nõunik Marina Bantsenko (marina.bantsenko@kliimaministeerium.ee) ja erialadiplomaat Eesti alalise esinduse juures EL juures Annaliisa Villsaar (annaliisa.villsaar@mfa.ee). Valdonna eest vastutab asekancler Kristi Klaas.

Lühikokkuvõte

- 2023. aastal leidis aset kliimamuutuste enneolematu aktiveerumine, mil globaalne soojenemine jõudis 1,48 °C-ni võrreldes industriaalühiskonna eelse tasemega, ning ookeani temperatuur ja jääkadu Lõuna-Jäämeres püstitasid rekordeid. Õhutemperatuur maapinnal on tõusnud Euroopas veelgi järsemalt, kusjuures viimase viie aasta keskmine näitaja oli 2,2 °C kõrgem kui tööstusajastu eelsel ajal.
- EL-il tuleb 2040. aastaks vähendada KHG teket 90% võrra võrreldes 1990. aastaga. Tegemist on Komisjoni soovitusel, mida, kuidas ja kui palju oleks vaja teha, et püsiksime kliimaneutraalsuse eesmärgi trajektooriga. Tegu on vahe-eesmärgiga teel 2050. a kliimaneutraalsuse eesmärgi saavutamiseks.
- Eesmärk anda ühiskonnale, valitsustele ja ka ELi tööstusele ja investoritele pikaajaline visioon ja signaal.
- Kaasnes põhjalik mõjuhindamine sektoritest ja nende panusest ning potentsiaalid. Kirjeldatakse uute tehnoloogiate rolli, kuidas vähendada heiteid nn raskesti dekarboniseeritavates sektorites (nt süsiniku eemaldamise abil), energiatarbimise vajadust, kestlike toidusüsteemide jmt.
- Kõik sektorid panustavad 2040. aasta kliimaeesmärgi ja 2050. aasta kliimaneutraalsuse saavutamisse ning nende dekarboniseerimise tempo sõltub süsinikuvabu lahendusi pakkuvate valdkondlike tehnoloogiate kättesaadavusest.
- Seal, kus tehnoloogiad on kaubanduslikult saadaval laiaulatuslikult, näiteks energiavarustussektoris, toimub täielik süsinikdioksiidiheite vähendamine kiiremini ja tõenäoliselt jõuab see nulli enne 2050. aastat. Komisjoni mõjuanalüüsi kohaselt peaks elektritootmine muutuma 2039. aastaks süsinikuneutraalseks.
- Sektorites, mis vajavad tehnoloogiaid, mida tuleb veel laialdaselt turustada, nagu e-kütuseid vajav transport või süsinikdioksiidi sidumist vajavad tööstusprotsessid, dekarboniseeritakse

enne 2030. aastat aeglasemalt. Pärast 2030. aastat muutub enamik neist tehnoloogiatest kulukamaks, konkurentsivõimelisemaks, kiirendades süsinikdioksiidiheite vähendamist sektorites, kus neid kasutatakse.

- Sektorid, kus heitkogused ei ole viimasel aastal vähenenud, nagu põllumajandus, peavad samuti tegema pikemas perspektiivis rohkem jõupingutusi, samas kui raskesti vähendatavad sektorid kasutavad ära looduspõhist ja tööstuslikku sidumist nende heitkoguste kompenseerimiseks.
- Fookus sellel, kui palju kulub kliimanetraalsusele üleminekul võrreldes, mis on mitte tegutsemise hind (*cost of inaction*). Rõhk tulevikutehnoloogiate arendamisel, oskuste parandamisel, investeeringute suunamisel, rahvusvahelisel koostööl, õiglase ülemineku tagamisel.
- Lennundus/merendus – teatistes mõõndakse, et suhteliselt raskesti dekarboniseeritavad transpordiliigid. Vajalik sealjuures edasine kiire tehnoloogiline areng, et võimaldada keskkonnahoidlikkust konkurentsivõimet säilitades, arvestades et nii lennundusel kui ka merendusel on väga tugev globaalne ja piiriülene majanduslik ja konkurentsialane mõõde.
- Maanteetransport – nähakse, et uued CO₂ normid nii kergsõidukitele ja raskesõidukite avaldavad järkjärgult üha tugevamat mõju. Rajatav taristu peab seda üleminekut toetama ning kiirendama. Väga olulist rolli nähakse ka ELi heitkoguste kauplemise süsteemil (edaspidi HKS), mis nõudlust jõuliselt piirama peaks hakkama.
- Tervikuna nähakse transpordis kõige olulisemat rolli Eesmärk 55 raames kokkulepitu korrektse rakendamises. Sealjuures arvestatava modaalnihke saavutamine on jätkuvalt strateegiliselt oluline ning üha rohkem tõusevad pilti säästva linnalise liikuvuse teemad, kus subsidiaarsuspõhimõtete piires üritatakse säästvat ja multimodaalset liikuvust soodustada.

Põhjalikum ülevaade

2040. aasta kliimapoliitika raamistiku loomine on tihedalt seotud 2030. aasta raamistiku eduka rakendamise ja eesmärkide saavutamisega. KOM on seisukohal, et järkjärguline liikumine kliimanetraalsuse suunas aitab säilitada Euroopa tööstuse konkurentsivõimet; keskenduda õiglasele üleminekule, mis ei jäta kedagi maha; tagada võrdsete võimaluste loomine rahvusvahelistele partneritele ning pidada strateegilist dialoogi tööstuse ja põllumajandussektoritega.

Komisjoni ettepanek, mis tugineb Euroopa Teadusnõukoja soovitudele, on vähendada 2040. aastaks KHG heidet 1990. aasta tasemega võrreldes 90%. Sellest tulenevalt peaks ELi KHG heide olema 2040. aastaks alla 850 miljoni CO₂ ekvivalenttonni (välja arvatud LULUCF sektori heide), ning CO₂ sidumine (maakasutuspõhine ja tööstuslik sidumine atmosfäärist) peaks ulatuma kuni 400 miljoni CO₂ tonnini. KOM paneb rõhku nii õiglasele üleminekule kui ka konkurentsivõimelisuse kestlikkusele, mis on Euroopa rohelise kokkuleppe aluseks. 2040. aasta raamistiku saavutamine on jaotatud seitsmele kliimapoliitika suunale, kus kirjeldatud kategooriad on kõik oluliselt seotud kliimanetraalsuse saavutamisega.

1. 2030. aasta poliitikaraamistiku rakendamine

Euroopa Liit ja selle liikmesriigid peavad rakendama 2030. a kliima- ja energiaraamistikku. See on osa suuremast plaanist saavutada konkreetne eesmärk aastaks 2040 ja liikuda edasi kliimanetraalsuse suunas aastaks 2050.

2. Inimeste hüvanguks toimiv majandus

Roheline kokkulepe ja 2040. aasta raamistik on keskendunud kliimamuutuste riskide eest kaitsmisele, eriti vähekindlustatud inimestele. Euroopa Liit on võtnud endale kohustuse rakendada investeerimis- ja toetuspoliitika, et vähendada vaesust ja ebavõrdsust.

Fossiilkütuste kasutamise muutuste kontekstis on oluline säilitada EL-i kodanike, ettevõtjate ja maapiirkondade elanike liikumisvõimalused. Kliimanetraalsusele üleminek on protsess, mis peab olema kooskõlastatud EL-i ühtekuuluvuspoliitikaga ja sellega seotud investeeringutega. Õiglase ülemineku ja kogukondade toetamise rahastamine tuleb suuresti KHG lubatud HKSist. HKS sotsiaalfondist võetakse kasutusele 87 miljardit eurot, et kaitsta vähekaitsitud leibkondi, transpordikasutajaid ja mikroettevõtjaid. Liikmesriigid on kohustatud kasutama kogu HKSist saadavat riikliku tulu kliima- ja energiaga seotud eesmärkidel.

3. Euroopa Liidu energiasüsteem

Aastaks 2040 on Euroopa energiasüsteem üles ehitatud väheste CO₂-heitega energialahendustele, taastuvatele energiaallikatele, energiatõhususele ning süsiniku kogumisele, säilitamisele ja kasutamisele (edaspidi CCS, CCU). Komisjon on seadnud eesmärgiks taastuvenergiaallikate ja väikese CO₂-heitega lahenduste kiirema kasutuselevõtu. Selleks on kavandatud tegevuskava CO₂ kogumise, säilitamise ja utiliseerimise tehnoloogiate edendamiseks. Euroopa fotogalvaanikatööstuse liit ja ELi tuuleenergiakart, on head näited algatustest, taastuvate energiaallikate kasutuselevõtu edasiarenduse protsessides.

Taastuvatest allikatest toodetud elektri tootmiskulud on juba üle kümne aasta olnud madalamad kui fossiilkütustest toodetud elektri omad. Järgmise kahe aastakümne jooksul võivad elektri hinnad EL-s märkimisväärselt langeda kui fossiilkütuste kasutamine väheneb ja tehakse vajalikud investeeringud. Energiatõhususe suurendab erasektori rahastamist ning avab Euroopa energiatõhususe investeeringute turu kuni aastani 2040. Avalik sektor peaks olema eeskujuks kõigil tasanditel, ning esitama kava ülemineku hõlbustamiseks, energiatõhususe valdkonnas. Alates 2027. aastast kehtima hakkav CO₂ hinnastamine annab tulu kliimameetmete sotsiaalfondile. Elektrienergia osakaal energia lõpptarbimises kahekordistub aastaks 2040, ulatudes ligikaudu 50%-ni. Sellest üle 90% pärineb peamiselt taastuvatest energiaallikatest, mida täiendab tuumaenergia. Euroopa tarbijad võivad ühtsest elektriturust keskmiselt 34 miljardit eurot aastas. Komisjoni mõjuanalüüsi kohaselt peaks elektritootmine muutuma 2039. aastaks süsinikuneutraalseks. Elektritootmise sektoris on oluline roll CCS ja CCU tehnoloogiatel, kuna need peaksid püüdma kinni 62% CO₂ heidetest. Aastaks 2040 väheneb fossiilkütuste tarbimine energia saamiseks võrreldes 2021. aastaga ligikaudu 80%. Sõe kasutamine lõpetatakse järk-järgult. Gaasiturust struktuur muutub märkimisväärselt, suurendades väheste CO₂ heitega ja taastuvatest allikatest toodetud vedelkütuste ja gaaside osakaalu.

4. Tööstuse CO₂ heite vähendamise kokkulepe

Euroopa roheline kokkuleppe rakendamiseks on vaja uuendatud tegevuskava. See keskendub kestlikule tööstusele ja konkurentsivõimele. Tööstuse ümberkujundamine võimaldab Euroopa Liidul säilitada oma tugevus tuuleenergia, hüdroenergia ja elektrolüüsiseadmete sektorites. Samuti võimaldab see jätkata tootmisvõimsuse suurendamist kasvavates valdkondades nagu akud, elektrisõidukid, soojuspumbad, päikesepaneelid, CO₂ kogumine ja utiliseerimine ning CO₂ kogumine ja säilitamine. Väheste CO₂ heitega tööstuse toetamiseks peab tugevdatud ELi tööstuspoliitika hõlmama vastupidavaid väärtusahelaid ja suurendama tööstusvõimsust. Komisjon rõhutab üleminekuvahendite vajalikkust, et toetada tööstusettevõtteid, arutades erainvesteeringute elemente enne nende majanduslikku elujõulisust.

Euroopa peamised konkurendid Hiina ja USA kasutavad ulatuslikke riiklikke toetusi ja poliitilisi algatusi. Euroopa Liit vastab sellele jätkates kaubanduse kaitsemeetmete kohaldamist, et kaitsta tööstust ebaõiglase impordi eest ja tagada vastupidavad tarneahelad. Komisjon toob välja, et EL peab maailmaturul strateegiliste kaupade tarne tagamiseks kehtestama ühisostumehhanismide meetmeid, et tagada konkurentsivõime. Euroopa Liidu kriitilise tooraine määrus, kestlike toodete ökodisaini määrus ja nullnetotööstuse määrus aitavad laiendada liidusisest tootmist ja tagada tööstuse jätkusuutlikkuse.

Tööstus saab vähendada CO₂ heidet aastaks 2040 kasutades elektrifitseerimist, kohandatud tootmisprotsesse, vähese CO₂ heitega kütuseid ning protsessiheite kogumise lahendusi. Olulist rolli 2040. aasta kliimaeesmärkide saavutamise mängib ringmajandus. Samuti on oluline osa tööstuse CO₂ heite vähendamisel CCS lahendustel, mis täiendaks CO₂ sidumist maasektoris - biomassis ja mullas.

5. Transpordi CO₂ heite vähendamine ja liikuvuse parandamine

Transpordisektori “Eesmärk 55” pakett on suunatud heitmete vähendamisele peaaegu 80% võrra aastaks 2040. Selle saavutamiseks kasutatakse tehnoloogilisi lahendusi ja CO₂ hinnastamist. Aastaks 2040 peaks akutoitega elektrisõidukite ja muude heitmeta sõidukite osakaal ulatuma üle 60% sõiduautode, üle 40% kaubikute ja ligi 40% raskeveokite puhul.

Mere- ja õhutranspordisektori CO₂ heitkoguste vähendamise eesmärgid eeldavad taastuvkütuste, madala CO₂-heittega kütuste ning heitmevabade õhusõidukite ja laevade kasutuselevõttu. KOM kavatseb 2026. aastal hinnata lennundus- ja merendussektoris CO₂ hinnastamise poliitika laiendamist. Lennundus- ja merendussektorites võib vähese heitega ja heiteta alternatiivkütuste kasutuselevõtu takistavaid tõkkeid kõrvaldades ning nende sektorite jaoks nimetatud kütustele eelisjuurdepääsu tagades anda olulise panuse EL kliimaeesmärkide saavutamisse. Raudteetranspordi sagedasem kasutamine ja tõhus ning omavahel ühendatud mitmeliigiline transpordisüsteem aitavad oluliselt vähendada koguheitmeid.

6. Maa, toit ja biomajandus

KOM rõhutab, et on vaja tagada toidu tootmine, mis on piisav, taskukohane ja kvaliteetne. Põllumajanduses on oluline suurendada vähese CO₂-heittega alternatiivide ja ringluspõhiste rakenduste kättesaadavus. Bioressursipõhised materjalid, mis on hangitud kestlikult, võivad asendada fossiilseid materjale ja aidata maasektoritel vähendada teiste sektorite CO₂ heidet. KOM teeb ettepaneku meetmete kohta, mille eesmärk on saavutada 2050. aastaks kliimaneutraalsus kalandus- ja vesiviljelussektoris. Toiduainetööstusel on oluline roll tootjate ja tarbijate otsuste kujundamisel ning tervisliku toitumise kättesaadavus sõltub suuresti õigetest stiimulitest. Digitaalsete seiretehnoloogiate ja nõustamisteenuste kasutamine võimaldab põllumajandustootjatel ja metsandusettevõtetel kasutada usaldusväärseid sertifitseerimismeetodeid KHG bilansi arvutamiseks. Arvestades 2040. aasta eesmarke ja 2030–2050 arenguteed, tuleb ära kasutada ja soodustada kliimaneutraalsuse, elurikkuse ja keskkonnanäesmärkide koostoimet.

7. Tulevikku investeerimine

Euroopa Liit vajab erinevaid poliitilisi ja finantsalgatusi, et meelitada erasektorit investeerima nii EL piires kui ka väljaspool. Kestliku rahanduse raamistik on tõhus vahend, kuid selle mõju ja ulatust tuleb veelgi laiendada. Avaliku sektori toetused ja otseinvesteeringud tuleks kasutada strateegiliselt, ühendades olemasolevaid vahendeid ja suurendades nende efektiivsust.

Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvorm (STEP) koordineerib rahastamist puhta tehnoloogia ja biotehnoloogia sektorites. Euroopa Investeerimispanka edasigarantii tuuleenergia projektidele peaks tooma kaasa 80 miljardi euro suuruse investeeringu. KOM soovib lihtsustada rahastamisvahendite kasutamist, eriti väiksematele ettevõtetele ja finantsvahendajatele. ELi 2040. aasta eesmärgi saavutamiseks on vaja nii turuvalmis tehnoloogiaid kui ka neid, mis vajavad veel täiustamist.

EL innovatsioonifond toetab nullnetotehnoloogia innovatsiooni, mis on osa EL rohelise kokkuleppe tööstusstrateegiast. Nullnetotehnoloogia uued äri võimalused loovad töökohti ja nõuavad uute oskuste arendamist. Majanduse digitaliseerimine aitab kaasa kestlikule majandamisele, võimaldades näiteks paremat energiasüsteemide juhtimist ja maa kestlikumat majandamist.

EL asja vastavus subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtetele

Kliimamuutused on piiriülene probleem, mis mõjutab kogu Euroopat. ELi koordineeritud meetmed on olulised riiklike ja kohalike meetmete täiendamiseks ja tugevdamiseks. Kliimameetmete koordineerimine ELi tasandil on kliimaneutraalsuse saavutamiseks vajalik, mistõttu on potentsiaalne seadusandlus 2040. aasta raamistiku suhtes subsidiaarsuse põhimõttega õigustatud ja kooskõlas ELi lepingu artikliga 5.

Kuna Komisjoni teatis ja planeeritav algatuste pakett käsitleb eesmärgi ja nendeni jõudmise meetmeid üldisel kujul, siis on võimalik ettepanekute proportsionaalsust hinnata konkreetsete algatuste esitamisel Euroopa Komisjoni poolt.

Eesti kliimapoliitika

Kliimapoliitika põhialuste koostamine algatati Vabariigi Valitsuse 2014. aasta 7. augusti kabinetinõupidamise ettepanekul. 2016. aasta detsembris kiitis Vabariigi Valitsus kliimapoliitika põhialuste dokumendi heaks ja saatis selle arutamiseks Riigikogu komisjonidesse. 5. aprillil 2017. aastal kiideti „Kliimapoliitika põhialused aastani 2050“ Riigikogus heaks. 8. veebruaril 2023. aastal kiitis Riigikogu heaks „Kliimapoliitika põhialused“ uuendamise, millega seati Eesti pikaajaliseks sihiks saavutada kliimaneutraalsus aastaks 2050. Samas on Eesti juba integreerinud riikliku 2050. aasta kliimaneutraalsuse eesmärgi oma pikaajalisse arengustrateegiasse „Eesti 2035“⁵, mis võeti Riigikogus vastu 12.05.2021. Strateegia „Eesti 2035“ seab eesmärgiks, et aastaks 2050 on Eesti konkurentsivõimeline, teadmiste põhise ühiskonna ja majandusega kliimaneutraalne riik, kus on tagatud kvaliteetne ja liigirikas elukeskkond ning valmisolek ja võime kliimamuutuste põhjustatud ebasoodsaid mõjusid vähendada ja positiivseid mõjusid parimal viisil ära kasutada.

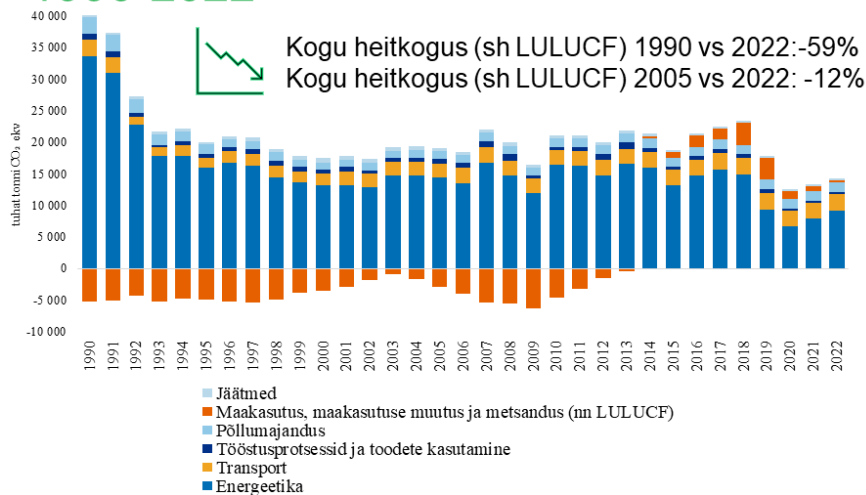
Eesti viimase 2024. a märtsis Komisjonile esitatud inventuuriaruande kohaselt oli 2022. aastal Eesti summaarne KHG heitkogus 14,3 miljonit tonni CO₂ ekvivalenti. Ilma maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse sektorita (nn LULUCF- land use, land use change and forestry) oli heide 14,0 miljonit tonni CO₂ ekv. Võrreldes 1990. aastaga on Eesti KHG koguhide vähenenud 59% võrra. Arvestades mitmete õigusaktide võrdluseks oleva 2005. aastaga, on koguhide vähenemine 12%.

2022. aastal oli Eesti KHG heitkogus elaniku kohta 10,5 t CO₂ ekv, 2021. a oli see 11,7 t CO₂ ekv, 2020. aastal 10,5 t CO₂ ekv. 2022. aastal tulenes suurem osa KHG heitkogusest energeetikasektorist, kusjuures energiatööstus ja -tootmine moodustasid 64% koguheidest ning transport 18%. Põllumajanduse heide moodustas 2022. aastal koguheidest 11%. Energeetikasektor on peamine KHG heitkoguste allikas. 2022. aastal moodustas energeetika ja transpordi sektori heitkogus 84% kogu heitkogusest, kokku 11 769,50 kt CO₂ ekvivalenti. Sektori heitkogusest 99,85% pärines kütuste põletamisest ja vaid 0,15% kütuste hajusheidest. Energeetikaga seotud CO₂ heitkogused varieeruvad aastast aastasse peamiselt majandussuundumuste, energiavarustuse struktuuri ja ilmastikutingimuste tõttu.

Energeetikasektori KHG heitkogused suurenesid 2022. aastal 13% võrra võrreldes 2021. aastaga. Suurenemine toimus peamiselt suurema põlevkivielekttri tootmise tõttu, mis oli tingitud kõrgetest elektrihindadest ning mis lubasid põlevkivielektrijaamadel sagedamini turule pääseda. Energeetikaga seotud CO₂ heitkogused varieeruvad aastast aastasse peamiselt majandussuundumuste ning EL heitkogustega kauplemisüsteemi CO₂ ühikute hinna, energiavarustuse struktuuri ja ilmastikutingimuste tõttu.

⁵ <https://valitsus.ee/strateegia-eesti-2035-arengukavad-ja-planeering/strateegia>

Kasvuhoonegaaside trendid 1990-2022

Joonis 1 "Kasvuhoonegaaside trendid 1990-2022"

2023. a novembris algas Eestis kliimakindla majanduse seaduse koostamise protsess. Koostatav seadus loob aluse kliimakindlaks majanduseks, seades KHG heitkoguste eesmärgid, soodustades puhaste tehnoloogiate kasutuselevõttu ning ressursside suuremat väärindamist. Seeläbi väheneb negatiivne mõju keskkonnale ja kliimale ning paraneb inimeste elukeskkond. Puhtaid tehnoloogiaid soodustades ja seda toetavat infrastruktuuri arendades suureneb ettevõtjate konkurentsivõime, sh vähenevad nii inimeste kui ettevõtete pikaajalised püsikulud läbi energiatõhususe suurendamise ja taastuvate energiaallikate turule tulemise. Lisaks tekivad uued tööstused ja konkurentsivõimelised majandusharud.

Seaduses seatavad KHG heitkoguste eesmärgid annavad selguse, kuidas jõuda kliimanetraalsuseni aastaks 2050. kliimapolitiika pikaajaliste eesmärkide osas.

Kliimakindla majanduse seaduse prognooside kohaselt avaldavad KHG üldisele heitkogusele suurimat mõju elektritootmine, põlevkiviõli tootmine, turbatööstus, metsaraie ja raadamine, maanteetransport ning põllumajandus.

Kõiki heitkoguseid mõjutab enim põhimõtteline eesmärk, mille kohaselt avalik sektor loobub 2040. aastal fossiilkütuste kasutamisest, va valdkonnad, kus puuduvad alternatiivid, näiteks riigikaitse ja teatud sisejulgeoleku valdkonnad.

Kliimakindla majanduse seadusega seatakse sektorite ülesed ja sektoripõhised eesmärgid tagamaks sujuv trajektoor kliimanetraalsuseni jõudmiseks aastaks 2050. Sektoripõhised eesmärgid seatakse energeetika, tööstuse, hoonete, transpordi, põllumajanduse, jäätmete ja maakasutuse sektoritele. Seaduseelnõus on kavas sektorite ülesed heitkoguste vähendamise eesmärgid võrreldes viimase 2024. aasta märtsis valminud riikliku inventuuri andmetega ehk 2022. aasta KHG heitkogusega järgmiselt:

- 1) 2030. aastaks ei ületa kasvuhoonegaaside heitkogused 2022. aasta taset ehk Eesti on vähendanud heitkoguseid vähemalt 59% võrreldes 1990. aastaga (prognoos koos taastuvenergia arendamisega -66% võrreldes 1990. aastaga);
- 2) 2035. aastaks -29% (-71% võrreldes 1990. aastaga);
- 3) 2040. aastaks -57% (-82% võrreldes 1990. aastaga);
- 4) 2050. aastaks kliimanetraalsuse saavutamine.

See tähendab, et hetkel plaanis olevate meetmetega ilma täiendavate tehnoloogiliste sidumiseta Eesti aastaks 2040 -90% KHG vähendamist ei saavutaks. Teatistes välja toodud CO2 püüdmise ja ladustamise või kasutamise tehnoloogiad on alles juurutamisel. Puudub teadmine tehnoloogiate töökindlusest, võimalikest negatiivsetest keskkonnamõjudest ning maksumustest.

Kliimaseadusega kavandatavad olulisemad muudatused on:

1. vähese heitega energiatootmine ja tõhus energiakasutus;
2. keskkonnasõbralik transport ja parem liikuvus;
3. energiatõhusad hooned ja kvaliteetne ruumilooe;
4. keskkonnasõbralik toidutootmine;
5. elurikkust toetav ja süsinikku siduv maakasutus;
6. vähese heitega ja suuremat lisandväärtust pakkuva tööstuse eelistamine.

Mõjud

Alljärgnevalt on analüüsitud Euroopa Komisjoni 2040. aasta kliimaeesmärgi soovitusel mõju valdkonniti. Iga valdkonna all on kirjeldatud kõikide muudatuste mõju eraldi, kui taoline mõju esineb, või on kirjeldatud kõikide muudatusetepanekute koondmõju. Kavandatud muudatuste koondmõju on esitatud looduskeskkonnale, majandusele, sotsiaalvaldkonnale ja riigi julgeolekule ja välissuhetele. Esialgse koondmõjuhinnangu koostamisel on tuginetud varasematele valdkondlikele mõjuhinnangutele ja Komisjoni-poolsele mõjuhinnangule. Põhjalikumad mõjuhinnangud on kliimaseaduse eelnõu raames koostamisel.

Mõju elus- ja looduskeskkonnale

Mõju keskkonnale on positiivne, avaldades eelkõige kliimamuutuste leevendamise kaudu, mille abil väheneb surve looduskeskkonnale. Eesmärkide täitmist toetavate meetmete rakendamisega kaasneb välisõhu ja vee kvaliteedi paranemine, väheneb invasiivsete võõrliikide sissetung ning ressursside vähesema kasutuse ja ringmajanduse edendamisega tekib vähem jäätmeid. Riigile ja kohalikele omavalitsustele seatavad kohustused, nt seoses looduspõhiste lahenduste eelistamisega, toetavad elurikkuse suurenemist linnalises keskkonnas. Õhukvaliteeti mõjutab eelkõige energia- ja transpordisektori ning põllumajandussektori areng. Kliimaneutraalsele majandusele üleminekuks vajalikud tegevused nagu taastuvenergia arendamine põlevkivist energiatootmise asemele, säästva liikuvuse edendamine ning nullheitega sõidukite osakaalu järk-järguline kasvatamine avaldavad olulist positiivset mõju just õhukvaliteedile.

Muutused maakasutus- ja metsandussektoris ning põllumajandussektoris mõjutavad positiivselt bioloogilist mitmekesisust ja ökosüsteeme, toiduga kindlustatust ning loodusvarade (nt vee) säästvat kasutamist. Biometaani laialdane kasutuselevõtt toob endaga kaasa biojätmete taaskasutuse suurenemise ja põllumajandusjätmete käitluse parendamise, mis läbi paraneb bioväärtuste omadused ja väheneb lüüsi peituvate umbrohuseemnete ja patogeeni levik.

Olulist rolli mängib ka metsastamine, eriti põllumajanduslikult ebasoodsatel aladel. Metsastamiseks sobilike asukohtade valikul on oluline jälgida, et ei kahjustataks elurikkust, mistõttu on oluline, et ei metsastataks nt poollooduslikke kooslusi. Metsastamine soodustab mulla ja veekeskkonna seisundit, kuna metsamaal ei kasutata väetisi ja maad ei harita. Sügavajurelised puud toovad mulla sügavamatest kihtidest üles toitaineid, parandades mulla kvaliteeti ja soodustades elurikkuse kasvu. Märjalaviljelus on veel üks jätkusuutlik tegevus, mis aitab vähendada toitainete koormust veekogumitele, eriti kui kasutatakse väetisi minimaalselt. Viljelusviis ja kasutatavad kultuurid, nagu pilliroog, hundinuiad, tarnad ja must lepp, võivad pakuda niisutuse võimalusi. Märjalade taastamine aitab siduda süsinikku ja parandada veetasakaalu, kuid nõuab hoolikat planeerimist ja potentsiaalselt suuri investeeringuid taastamistevõime.

Taastuenergia arendamine toob kaasa maavõtu (tuulikute ja päikeseparkide alla jääv maa), mis võib, aga ei pruugi endaga kaasa tuua olulist mõju liigilisele mitmekesisusele. Mõju võib avalduda maismaa liikidele ja elupaikadele, mereliikidele ja elupaikadele, lindude rändele, vooluveekogude liikidele, nahkhiirte rännetele ning ökosüsteemi terviklikule toimimisele. Mõju ilmumine on oluliselt seotud kasutatavate seadmete omadustega (nt kõrgus, asetus), mida ei ole võimalik hetkel sellises täpsusastmes ette näha. Taastuenergiarajatiste kasutuselevõtt eeldab osaliselt Eesti ehitusmaavarade kasutamist (nt vundamendid), kuid hinnanguliselt ei ole vajaminev ehitusmaavarade maht sedavõrd suur, et nõudlus muutuks tuntavalt. Mõju erineb oluliselt ka sõltuvalt sellest, kas päikesepaneelid paigaldatakse inimtegevuse poolt juba rikutud maastikule või (pool)looduslikule maastikule. Elurikkusele negatiivse mõjuga meetmeks võib olla ka väheviljakate põllumaade metsastamine, mistõttu tuleb antud meetme rakendamisel tagada, et seda viiakse ellu viisil, mis ei kahjusta oluliselt elurikkuse eesmärke.

Mõju majandusele

Euroopa roheline kokkulepe on ELi pikaajaline strateegia majanduskasvu, investeeringute ja innovatsiooni edendamiseks. Aastaks 2040 seatud kliimaeesmärk annab finantsturgudele ja tööstustele olulisi signaale, kuidas investeerida ja teha pikaajalisi plaane. See aitab ka kodanikel, ettevõtjatel ja poliitikakujundajatel planeerida vajalike investeeringuid inimeste oskuste ja pädevuste arendamiseks.

Kliimamuutused toovad kaasa sagedasemad ja ekstreemsemad ilmastikunähtused, mis põhjustavad märkimisväärset sotsiaalset mõju ja majanduslikku kahju, kus prognoositud majanduslikud kahjud on suuremad kui kliimameetmete kulud. Euroopa Keskkonnaameti andmetel on ilmastiku ja kliimaga seotud sündmustest tingitud majanduslik kahju ELis viimase nelja aastakümne jooksul ulatunud 650 miljardi euroni. Sellest 59,4 miljardit eurot tekkis 2021. aastal ja 52,3 miljardit eurot 2022. aastal. Aastatel 1980–2022 tekkinud kogukahjust oli kindlustatud vaid 126 miljardit eurot, mis on vähem kui 20% kogukahjust.

Tagasihoidliku hinnangu kohaselt võib ELi SKP sajandi lõpuks väheneda umbes 7%, kui puuduvad tugevad leevendusmeetmed. Globaalse soojenemise suurema arengustsenaariumi kumulatiivne täiendav SKP kulu on aastatel 2031–2050 hinnanguliselt ligikaudu 2,4 triljonit eurot, võrreldes stsenaariumiga, mis on kooskõlas Pariisi kokkuleppe 1,5 °C eesmärgiga.

Euroopa Komisjoni mõjuhinnangute kohaselt võib 90% eesmärgi saavutamine vähendada õhusaastest tingitud enneaegseid surmajuhtumeid 466 000-lt aastas 2015. aastal 196 000-le aastas 2040. aastal. Sellega kaasneb kulude vähenemine ligikaudu 1 700 miljardilt eurolt 2015. aastal 670 miljardi euroni 2040. aastal.

2040. aasta soovitud eesmärk näeb ette energiasüsteemi kogukulude mõõduka suurenemise 12,9%-ni SKPst aastatel 2031–2040, mis on veidi suurem kui ajalooline väärtus 11,9% SKPst, mis registreeriti aastatel 2011–2020. Prognooside kohaselt vähenevad energiasüsteemi kogukulud aastateks 2041–2050 11,3%-ni SKPst, mis on väiksem kui kümnendil 2011–2020. See on suuresti tingitud fossiilkütuste kasutamise märkimisväärselt vähenemisest, mis on osa üldisest suunast liikuda taastuenergiallikatele tuginevale energiasüsteemile. Samuti prognoositakse, et koguinvesteeringud transporti suurenevad aastatel 2031–2040 90% eesmärgi raames 4,4%-ni SKPst, mis on tagasihoidlik kasv võrreldes keskmise 4,2%-ga SKPst aastatel 2011–2020.

ELi tööstus tugevdab ka oma konkurentsivõime kestlikkust, arendades keskkonnahoidlikke ja ringmajandusel põhinevaid kodumaiseid sektoreid. Möjuhinnang näitab, et kuni 2040. aastani muutub ringmajandus üha olulisemaks nii kliimaeesmärkide kui ka Euroopa uue heaolumudeli saavutamisel. Uuel ringmajanduse tegevuskaval on selge majanduslik kasu. Tänu materjalide kasutamisele korduskasutamise ja ringlussevõtu abil võimaldab ringlus tõhusamat ressursi, pakkudes uusi võimalusi lisaväärtuse säilitamiseks ELis, sealhulgas energiamahukatele tööstusharudele, nagu terase- ja tsemenditööstus. Vähendades sõltuvust kriitilise tähtsusega toorainete impordist, võib see suurendada ka ELi julgeolekut ja strateegilist sõltumatust. Bioressursipõhisem ringmajandus pakub uuenduslikke ärimudeleid, mis vastavad tarbijate muutuvatele eelistustele, haaravad kinni digilahendustest ja loovad ELis kvaliteetseid töökohti koos ajakohastatud teadmiste ja oskustega. 2021. aastal oli ringmajanduse jaoks olulistes majandussektorites 4,3 miljonit töökohta, mis on 11 % rohkem kui 2015. aastal.

Väheste heitega energiatootmine ja tõhus energiakasutus

Kliimakindla majanduse seaduse tööühmade arutelude käigus jõuti järeldusteni, et taastuvelektri tootmine peab kiiresti ja oluliselt suurenema. Kui olemasolevad kehtivad 2030. aasta taastuenergia- ja kliimaeesmärgid on saavutatavad juba täna kättesaadavate tehnoloogiliste lahendustega, siis elektritootmise peaaegu või täies mahus dekarboniseerimisega 2040. või 2050. aastaks on võimalik erinevate tehnoloogiate kasutus Eestis ennekõike juhitavate tootmisvõimsuste puhul. Kiirelt käivitatavaid juhitavaid elektrijaamasid käitatakse peamiselt maagaasiga, nende dekarboniseerimine on tulevikus võimalik maagaasi asendamise kaudu biogaasi või vesinikuga või sellistele jaamadele süsinikupüüdmise seadmete installeerimise kaudu. Seaduse koostamise käigus modelleeriti stsenaarium, mille kohaselt väheneks energeetikasektori KHG heitkogus 2040. aastaks -84% võrreldes 2022. aastaga ehk -96% võrreldes 1990. aastaga. Eesmärkide seadmisel arvestati, et 2030. aastaks lisanduks elektrisüsteemi 1200MW mahus gaasielektrejaamu elektri varustuskindluse tagamiseks. Need jaamad töötavad algul maagaasil ja alates 2040. aastast alternatiivkütustel ehk CO₂-heite vabalt. Lisaks on arvestatud, et kogu elektri ja soojuse tootmine muutub CO₂-heite vabaks hiljemalt aastaks 2040. Eesmärkide täitmiseks on vaja rakendada lisaks olemasolevatele meetmetele ja eeltoodule järgmisi tegevusi:

- täiendav taastuvelektri vähempakkumine mahus 4+4 TWh,
- täiendav EL-i heitkogustega kauplemise süsteemi (edaspidi HKS) mitte kuuluvate ehk alla 20 MW nimisoojusvõimsusega kaug-, lokaal- ja kohtkütteseadmete renoveerimine või asendamine.

Kestlik toidusüsteem

Toidu tootmine on ressursimahukas tegevus, millel on suur mõju keskkonnale. See kulutab suures koguses loodusvarasid – vesi, energia, mõjutab elurikkuse vähenemist ja aitab kaasa kliimamuutustele. Hinnanguliselt kuni 21-37% maailma kasvuhoonegaasidest (KHG) tuleneb toidusüsteemist. Toidusüsteemid kogu maailmas ja Euroopa Liidus vajavad kiiret ja suurt ümberkujundamist eelkõige üha suureneva rahvastiku arvu, toidu raiskamise, ebatervisliku toitumise ja toidusüsteemidega seotud KHG heite suurenemise tõttu.

Süsiniku sidumise suurendamiseks on metsarikastel riikidel keeruline metsamaa pindala veelgi suurendada. Mets katab ligi poole Eesti maismaast. Euroopa tasandil on metsastamine oluline, kuid arvesse tuleb võtta, et metsarikastes riikides on elurikkuse seisukohast oluline samuti muu maakasutus. Mitmekesine maastik pakub rohkem ökosüsteemiteenuseid ning põllumajandusmaa on paljude liikide jaoks elupaik. Samuti on pikaajalistel rohumaaal ja pärandniitudel mulla süsinikusisalduse säilitamisel samuti oma roll. Liikmesriigi tasandil siduvate eesmärkide seadmisel tuleb tagada, et need ei pärsi põllumajandus- ja toidutööstuste konkurentsivõimet ega kahjusta toiduga kindlustatust ning võtavad arvesse riiklikke eripärasid, nt madalat loomkoormust. Samuti tuleb vältida viljakate põllumuldade või karjatamiseks kasutatavate püsirohumaade metsastamist või toidutootmiseks kasutamisest väljalangemist.

Äärmiselt vajalik on tarbijat toidutootmise protsessist teavitada, et tarbija mõistaks, milline on toidutootmise jalajälg loodusressurssidele, kes ja kuidas on panustanud toidu tootmisesse ning teadvustaks kõigi toidutarneahela osaliste rolli toiduraiskamise vähendamisel. Tarbijakäitumise muutmine vajab teavitamist, tuge ja suunamist, aga samuti kogu toidutarneahela oluliselt koordineeritumat tegevust, seda nii riigisiselt kui ka Euroopa Liidu tasemel. Ebatervislik toitumine mõjutab üha rohkem inimesi, üle poole Euroopa Liidu täiskasvanud elanikkonnast on liigse kehakaaluga, põhjustades toitumisega seotud haiguste esinemise kasvu ja suurendades tervishoiukulusid. Eesti rahvastiku toitumine ei ole samuti piisavalt kestlik (keskkonnasõbralik ja tervislik), kuna süüakse toidusoovitustest oluliselt rohkem liha ja lihatooteid, magustatud piimatooteid, magusaid ja soolaseid näkse. Need on aga liigse soola, suhkrute ja küllastunud rasvhapete allikaks. Samas tarbitakse soovitatust vähem puu- ja köögivilju, täisteratooteid ning kala. Kliimameetmete väljatöötamisel ja eesmärkide seadmisel tuleb hinnata samuti meetmete koosmõju. Eesti loomkoormus on üks ELi väiksemaid⁶ ja näiteks loomade arvu vähenemine, et KHG heidet vähendada, võib piirata ühtlasi mineraalväetiste kasutamise vähendamise eesmärki, kuna mineraalväetiste kasutamise vähendamisel on vaja muuhulgas suurendada orgaaniliste väetiste kasutamist. Orgaaniliste väetiste, sh sõnniku kasutamine on oluline muldade süsiniku sidumise võime suurendamiseks.

Elurikkust toetav ja süsinikku siduv maakasutus

Maakasutussektori kõige suuremad sektori mõjutajad on metsamaal toimuv (sidumine-heide sõltub peamiselt raie mahust, mis mõjutab enim koguheite üles-alla liikumist), turvasmuldade harimise ja turbakaevandamisega seonduv (majandatud märgalad).

Kliimakindla majanduse seaduse maakasutuse ja elurikkuse töörühmas käidi Kliimaministeeriumi poolt välja ettepanek saavutada LULUCF-i arvestuses 2030. aastaks heide ja sidumise tasakaal (sh hõlmatud ka põllumajanduslik maakasutus ja selle võimekus heidet vähendada kestliku toidusüsteemi töörühmast), mis on suurem kui EL määrusest tulenev eesmärk, kuid mis aitab leevendada samas sektoris perioodil 2021-2025 tõenäoliselt saavutamata jäävaid eesmärke ja võimalikest heitkoguste ostmisest tulenevat kulu riigieelarvele. Lisaks aitab LULUCF sektori 2030 eesmärk tasakaalustada tõenäolist vajakajäämist Jõupingutuste Jagamise Määrusega kaetud sektoris. Töörühmades arutati ka erinevate meetmete üle, mis oleksid sobilikud Eesti metsa-ja maakasutussektoris süsiniku sidumise suurendamiseks.

Oluline on klassikalise metsamajanduse tegevuste roll süsiniku sidumise võimekuse tagamisel majandusmetsades, erinevate metsakasvatustööde olulisus (sh hooldusraied, metsauuendus, hõredate puistute ennakraie), madala põllumajandusliku või looduskaitseliku väärtusega alade metsastamine (sh on oluline alade hoolikas valik ning eelnevate kohapealsete inventuuride läbiviimine, et tagada sobivus metsastamiseks, välistada negatiivne mõju elurikkusele ja piirkonna olulistele looduse hüvedele ning turvasmuldadesse seotud süsinikule). Metsastamise vastuargument on mitmekesiseks põllumajandustootmiseks (eelkõige karjatamiseks) sobivate alade vähenemine metsastamise tagajärjel. Üks võimalus on ka istandike rajamine sh kiiresti kasvavate puuliikidega (haavikud, kaasikud, lepikud).

Puittoodete puhul tõsteti esile puidu keemilise väärindamise potentsiaali ja kvaliteetse puitmaterjali olemasolu (hästi hooldatud majandusmetsad) olulisust pika elueaga puittoodete tootmiseks. Pikaajaliseks probleemiks on olnud töötlemata puidu (sh paberipuidu) ja vähekeerukate toodete (puidugraanulid, hake, saematerjal) eksport. Oluline oleks väikeste ja keskmise suurusega puidu väärindamisega ja pika kasutuseaga puittoodete tootmisega tegelevate ettevõtete toetamine. Avalike ehitiste hanketingimustes soovitati eelis anda puitehitistele ja seeläbi vähendada suure CO₂ jalajäljega materjalide, nagu betoon, kasutust.

⁶ (Agri-environmental indicator - livestock patterns - Statistics Explained (europa.eu))

Toodi välja, et planeeritavad meetmed peaksid toetama Eesti majanduse konkurentsivõime kasvu, mida toetab kindlus ressursi stabiilse kättesaadavuse osas.

Märgalade (turba kaevandamise alad ja aiandusturvas) heide tuleneb otseselt turba kaevandamise mahust. Märgalade puhul on võimaluseks erinevad alternatiivid endiste kaevandusalade korrastamisel (nt märgalaks taastamine, metsastamine, märgalaviljelus). Eelistama peaks ala iseseisvale looduslikule arengule aitavat korrastamist (märgalaks taastamist), kuid konkreetsele alale ei pruugi kõik viisid sobida – tuleks leida igale alale sobivaim lahendus arvestades sh erinevaid kitsendusi nagu piirinaabrid, hüdroteoloogilised tingimused jmt. Kaevandusturbal on suur kliimamõju, samas arvestama peab sotsiaalmajanduslikku mõju ja sellega loodavat lisandväärtust. Aruteludes toodi esile turba kaevandamise lõpptähtaja seadmist, uutele aladele lubade andmise välistamist, uute lubade sidumist endiste kaevandusalade korrastamisega (lisaks juba kasutuses olevate alade korrastamiskohustusele), olemasolevate lubadega alade lõpuni kaevandamist, süsinikumaksu ja keskkonnatasu tõstmist ning selle arvelt kliimapositiivsete meetmete rahastamist. Toodi välja, et eksporditakse liiga vähe väärindatud turvast, teravik tuleks suunata ekspordi asemel kohapealsele väärindamisele.

Looduskaitse ja elurikkuse vaatest on kõige olulisem põhimõte, et kliimameetmed ja elurikkuse head seisundit tagavad tegevused peavad võimalikult palju kattuma. Kliimameetmed ei tohi kahjustada elurikkust ning eelistada tuleb lahendusi, mis koos kliimamuutuste leevendamisega parandavad ka looduse seisundit. Heas seisundis ökosüsteemid on kasvuhoonegaaside sidumiseks ning kliimamuutuste mõjudega kohanemiseks äärmiselt olulised. Väga tähtis on hoida olemasolevaid väärtusi ja taastada juba kahjustunud ökosüsteeme. Olemasolevate väärtuste kaitse on oluline, kuna juba kahjustunud ökosüsteemide ning nendega seotud looduse hüvede taastamine on kulukas ja alati keerukam kui olemasoleva säilitamine.

Kliimamuutustega kohanemise seisukohalt on oluline panustada kliimakindluse suurendamisele ning arvesse võtta kliimariske, mis sektorit mõjutavad - sagenevad tormid, põuaperioodid, temperatuuri tõus ja sademete hulga suurenemine. Maastikud peavad olema mitmekesised, rohevõrgustik ja kaitstavad alad aitavad panustada asulate ja infrastruktuuri kliimakindlusesse ja hea elukeskkonna säilimisse. Metsanduses on oluline välja selgitada, millised puuliigid on tuleviku kliimale vastupidavamad. Eelistada tuleks kodumaiseid liike ning arvestades sellega, et muutuvast kliimas muutuvad ka kasvutingimused ja kahjurite leviku võimalused, mistõttu on tähtis geneetilise mitmekesisuse säilitamine. Eriliselt rõhutati kuivendusparadigma uuesti mõtestamise vajadust tänaste teadmiste juures, arvestades ka kohanemisvajadust, kuna sellel on oluline negatiivne mõju elurikkusele ja negatiivsed tagajärjed põudade ja kuumalainete sagenemisel. Tuleb üle minna vajaduspõhisele kuivendamisele, kahepoolsete süsteemide rajamisele, rakendada kuivendamise leevendusvõtteid vähendamaks kuivenduse elustiku- ja keskkonnamõju ning teha edasistele kuivendamistele asjakohane mõjude hindamine.

Vähese heitega ja suuremat lisandväärtust pakkuva tööstuse eelistamine

Rohetiigri 2024. a aastaraamatu kohaselt võrreldes 2011. aastaga on EL tööstuse, majanduse ja ühiskonna toimimise seisukohalt kriitiliseks märgitud toorainete arv kasvanud 14-lt 34-le. Täna tuleb 90% EL-i jaoks kriitilistest toormaterjalidest aga valdavalt Hiinast. Ringmajandusele üleminekuks aitaks sõltuvust Hiinast vähendada. Rohetiigri hinnangul on süsinikuneutraalsele ja ringmajandusele üleminekusse suhtunud üsna passiivselt nii poliitilisel tasandil kui ka erasektoris. Samas soovivad meie peamised eksportturud Rootsi, Soome, Taani, Norra, Holland olla nendel teemadel maailmas esirinnas. See kujutab Eesti majanduse jaoks juba teatud riski – kui me ei väärtusta ringdisaini ja madala süsinikujalajäljega tooteid ja teenuseid, kahanevad meie ettevõtete väärtuspakkumised eelmainitud turgudel ja kaotame konkurentsivõimes.

Kolmandatest riikidest tooraine sõltuvuse leevendamiseks tuleb senisest rohkem materjale välja väärindada jäätmetest. Jäätmetest on väärtuslike materjalide kontsentratsioon tihti kordades suurem kui looduslikest allikatest kaevandatavates maakides.

Ida-Virumaal on plaanis kasutult seisvast põlevkivituhast hakata tootma maailma esimest kliimapositiivset kaltsiumkarbonaati, lisaks on plaanis tuhandeid tonni võtta magneesium ja alumiinium. Verston paigaldas 2023. aastal koostöös TalTechi ja Fibernoliga katseprojekti raames Imaverre roheasfaldi, milles kuni veerand bituumensideainetest on asendatud ligniininga ning mille tootmisel, transpordil ja paigaldamisel kasutatakse taastuvtoorainetest diislikütust. Need on head kohalikud näited, kuidas jäätmeid, sh tööstusjääke võib võtta kui materjalide pankasid.

Meelitamaks investoreid ja talente, on vaja ringmajandusel põhineva materjalitööstuse tekkimiseks ja suurinvesteeringute meelitamiseks luua toetav keskkond. Eestil valik on, kas teeme seda viimaste seas või võtame liidrirolli, et olla ELi tasandil suunakujundaja ja atraktiivne piirkond rohetehnoloogia investorite jaoks. Lisaks on riigil võimalust uue majanduse tekkimist kiirendada läbi ülikoolide rahastuse suurendamise, aga ka rakendusühtluste ning katsetuste läbiviimise toetamise. Ringmajandust on vaja toetada soosiva suhtumise ja toetava seadusandlusega.

Teiselt poolt on huvigruppide hinnangul Euroopa Komisjoni ettepanekutes nimetatud uudsed nullnetoheitel tehnoloogiad ja vähese CO₂ heitega tehnoloogialahendused (näiteks vesiniku tootmine elektrolüüsi teel, CO₂ kogumine ja kasutamine, CO₂ tööstuslik sidumine vms) ei ole kõigi ettevõtete jaoks turul saadaval ning nõuavad kasutuselevõtuks investeeringuid, on vaja elektrienergiaga ja kütustega varustatuse tagamiseks kaaluda üleminekulahenduste ja -tehnoloogiate kasutamist mis tagavad ettevõtete turul püsimise konkurentsivõimelisena ja hoiavad riigi majanduse stabiilselt kasvamas. ELi tasandil on seni olnud innovatsioonifond peamine rahastamisvahend tööstusprotsesside CO₂-heite vähendamise toetamiseks, andes toetusi, mis võivad vähendada järgmise põlvkonna tehnoloogiate kulusid. Kui energiatõhususe suurendamine ja alternatiivkütuste kasutuselevõtt on juba praegu või muutub lähitulevikus ELi HKS-i mõjul kulutõhusaks, siis süsiniku püüdmise puhul ei osata veel hinnata, millal muutub tõhus ja konkurentsivõimeline süsinikupüüdmise tehnoloogia ettevõtetele kättesaadavaks. Praeguseks on EL innovatsioonifondist toetatud 26 suure- ja väikesemahulist süsinikdioksiidi kogumise ja säilitamise või kasutamise projekti EL-is kokku enam kui 3,3 miljardi euroga, kuid Eestis veel ühtki taolist projekti toetatud või ellu viidud ei ole.

Keskkonnasõbralik transport ja parem liikuvus

Transpordisektor on suuruselt teine kasvahoonegaaside heitja, kus 2022. aastal paisati õhku 2,6 miljonit tonni ehk 18,5% kõigist Eesti kasvahoonegaasidest. Transpordisektori KHG heitkogus pärineb ca 95% maanteetranspordi heitmetest, millest omakorda ca 65% tuleb sõiduautodest, 15% veoautodest, 14% väikekaubikutest ning 6% bussidest.

Transpordisektori kasvahoonegaaside heite vähendamist reguleerib EL jõupingutuste jagamise määrusest (EL) 2018/842 tulenev kohustus vähendada transpordist, põllumajandusest, jäätmemajandusest, hoonetest, tööstuslikest protsessidest ja toodete kasutamisest pärinevat kasvahoonegaaside heitkogust tervikuna 24% aastaks 2030 võrreldes aastaga 2005. See, kuidas panus heite vähendamisse jõupingutuste jagamise määruses nimetatud sektorite vahel jaotada, on liikmesriikide otsustada.

Transpordisektori kasvahoonegaaside heite vähendamist ei ole hetkel Eestis seadusega reguleeritud, kuid kehtivas transpordi ja liikuvuse arengukavas on seatud eesmärk vähendada transpordisektori kasvahoonegaaside heitkogust 1,7 miljoni t CO₂ ekvivalendini aastaks 2035. Transpordi ja liikuvuse valdkonna 2023. aasta tulemusaruande järgi ei vähene

kasvuhoonegaaside heide eesmärgi saavutamiseks ettenähtud tempos ning hetkel olemasolevate meetmetega püstitatud eesmärki ei saavutata.

Olemasolevad meetmed, mis omavad märkimisväärset mõju sektori kasvuhoonegaaside heite vähenemisele, on:

- ratta- ja jalgteede arendamine,
- Tallinna trammiliinide arendamine,
- Rail Balticu ehitus,
- raudtee elektrifitseerimine ja uute reisirongide soetamine,
- raudtee ühenduskiiruse ja liiqlustiheduse parendamine,
- elektri kasutamise soodustamine sõiduautes,
- biometaan kasutamise soodustamine linnaliinibussides,
- vesiniku terviktehnoloogiate kasutuselevõtu edendamine,
- EL uute sõiduaute, tarbesõidukite ja raskeveokite CO₂-heite normid,
- EL alternatiivkütuste taristu arendamise nõuded,
- EL HKS hoonetele ja maanteetranspordile (alates 2027. aastast),
- ühe siseriikliku parvlaeva muutmine kliimanetraalseks.

Olemasolevate meetmete rakendamise tulemusena väheneb transpordisektori kasvuhoonegaaside heitkogus prognoosi kohaselt ca 2,1 miljoni t CO₂ ekvivalendini aastaks 2030 ja ca 1,6 miljoni t CO₂ ekvivalendini aastaks 2040. Praeguste trendide jätkumise korral kasvab sõidukite summaarne aastane läbisõit ning inimeste liikumisharjumuste muutmine ja ühistranspordi osakaalu hüppeline suurenemine on vähetõenäoline. Suurim väljakutse hetkel ongi sõiduaute läbisõidu kasvu pidurdamine ning seda saab mõjutada nii tõhusama ruumilooma kui ka ühistransporditeenuse pakkumise kaudu. Seega olemasolevad meetmed ei ole piisavad, et oluliselt vähendada kasvuhoonegaaside heidet aastaks 2030 ega 2040, kuid lisameetmete rakendamise potentsiaal on märkimisväärne.

Energiaühused hooned ja kvaliteetne ruumilooma

Hoonete sektori kasvuhoonegaaside heite vähendamist ei ole hetkel Eestis seadusega reguleeritud, kuid hoonete rekonstrueerimise pikaajalises strateegias seatud rekonstrueerimise eesmärgi täitmise kaudse tulemusena väheneb strateegias käsitletud hoonetest pärit kasvuhoonegaaside heitkogus 89% võrra ehk 480 tuhande tonni CO₂ ekvivalendini aastaks 2050. Samas tuleb tähele panna, et strateegia ei hõlma peale aastat 2000 ehitatud olemasolevat hoonefondi ega uusehitust perioodil 2020–2050. Hoonete rekonstrueerimise pikaajaline strateegiat uuendatakse 2025. aasta lõpuks, muu hulgas kasvuhoonegaaside heite vähenemise mõju osas.

Hoonete sektori kasvuhoonegaaside heite vähendamist reguleerib EL jõupingutuste jagamise määrusest (EL) 2018/842 tulenev eesmärk vähendada transpordist, põllumajandusest, jäätmemajandusest, hoonetest, tööstuslikest protsessidest ja toodete kasutamisest pärinevat kasvuhoonegaaside heitkogust tervikuna 24% aastaks 2030 võrreldes aastaga 2005. See, kuidas panus heite vähendamisse jõupingutuste jagamise määruks nimetatud sektorite vahel jaotada, on liikmesriikide otsustada.

Olemasolevad meetmed, mis omavad märkimisväärset mõju sektori kasvuhoonegaaside heite vähenemisele, on:

- korterelamute rekonstrueerimine,
- eramute rekonstrueerimine,
- avaliku sektori hoonete rekonstrueerimine,
- energiaühused tänavavalgustus,
- EL HKS hoonetele ja maanteetranspordile (alates 2027. aastast).

Olemasolevate meetmete rakendamise tulemusena väheneb hoonete sektori kasvuhoonegaaside heitkogus prognoosi kohaselt 393 tuhande t CO₂ ekvivalendini aastaks 2030 ning 317 tuhande

t CO₂ ekvivalendini aastaks 2040.

Mõju sotsiaalvaldkonnale

Ambitsioonikas kliimaeesmärk aitab vältida kliimaga seotud ohtude halvimat mõju ja kaitsta inimesi, eelkõige madalama sissetulekuga ja kõige haavatavamaid elanikkonnarühmi nende riskide eest. Fossiilkütuste kasutamise vähendamine kooskõlas soovitatud 2040. aasta eesmärgiga parandaks enamiku ELi elanike hingamisteede tervist ja muudaks linnapiirkonnad tervislikumateks elukohtadeks. See võimaldaks vähendada enneaegsete surmade arvu aastas 2040. aastaks 196 000-ni. Energiatõhususe parandamine elamusektoris parandab elutingimusi nii mugavuse kui ka tervise osas. ELi kodanikud peavad olema muutuste elluviijad nii investorite kui ka tarbijatena. Elamusektoris on vaja märkimisväärsed investeeringuid, et vähendada kütte- ja jahutussüsteemide süsinikdioksiidiheidet ning parandada hoonete energiatõhusust. Need investeeringud vähendavad korduvaid kulutusi energiale.

Avaliku sektori toetust on vaja väiksema sissetulekuga ja haavatavatele leibkondadele, et tagada õiglane ja taskukohane juurdepääs eluasemele. Kodumajapidamised on peamised tegurid maanteetranspordi CO₂-heite vähendamisel ülemineku kaudu heitevabadele sõidukitele. Oluline on tagada kõigile juurdepääs taskukohastele ja usaldusväärsetele netonullenergia- ja liikuvuslahendustele.

Kliimameetmete sotsiaalfondi eesmärk on tegeleda hoonete ja maanteetranspordi uue heitkogustega kauplemise süsteemi (HKS2) võimaliku sotsiaalse mõjuga kõige haavatavamatele leibkondadele, transpordikasutajatele ja mikroettevõtjatele. Aastatel 2026–2032 eraldatakse 65 miljardi euro suurusest fondist struktuurimeetmeid ja investeeringuid kogu ELis ehitus- ja maanteetranspordisektoris. Teatavates piirides võiks anda ka sihtotstarbelist ja ajutist otsest sissetulekutoetust.

Liikmesriigid koostavad sotsiaalsed kliimakavad, milles määratakse kindlaks konkreetsed meetmed ja investeeringud, mida nad soovivad fondi kaudu toetada. HKS2 riiklike enampakkumiste tuludega raames kasutusele võetud vahendite kogusummaks prognoosib Komisjon 86,7 miljardit eurot. Sotsiaalsest kliimafondist saavad kasu kõik liikmesriigid, samas kui väiksema sissetulekuga liikmesriigid saavad rohkem kasu.

Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele

Mõju on pigem positiivne. Eesmärkide täitmisel saavutatava kliimamuutuste mõjude leevendamise korral väheneb rändesurve ning elupaikade häving kogu maailmas. Eesti kui innovaatiline riik saab seejuures kasu lõigata uute tehnoloogiate väljaarendamisest ja seeläbi tugevdada oma kuvandit, välissuhtlust, ettevõtlust ning aidata kaasa kestliku arengu eesmärkide täitmisele. On oluline, et ELi kliimaeesmärkide elluviimisel oleks tagatud, et EL ja meie ettevõtted püsivad globaalses konkurentsivõimelises, liikudes samal ajal kliimanetraalsuse suunas. Euroopa Liit on väljendanud soovi kujuneda kliimamuutuste leevendamisel globaalseks eestkõnelejaks ja suunanäitajaks, edendades aktiivselt kliimadiplomaatiat ning inspireerida teisi riike tegutsema. Selline lähenemine pakub võimalusi ka Eestile.

Kliimamuutuste mõju kaudsed tagajärjed ulatuvad üle riigipiiride ja kontinentide. Isegi lokaalselt avalduval kliimamõjul võivad olla piirkondlikud või üleilmsed tagajärjed ning sellised piiriülesed kliimariskid võivad jõuda Euroopasse (nt kasvav rändesurve).

Kliima- ja energiadiplomaatia aitab suurendada EL rahvusvahelist mõju, kuna lähemate aastakümnete suurim globaalne väljakutse on kliimamuutustega kohanemine ja nende negatiivsete mõjude vähendamine. Kuna ka kliimanetraalne majandus vajab toimimiseks ressursse, on ülioluline EL kliima-, energia- ja toorainete partnerluste loomine usaldusväärsete riikidega. EL eesmärk peaks olema võimalikult sarnane ja ühtne reeglistik kliima- ja energiaküsimustes USA jt liitlastega, et vältida omavahelisi pingeid ning laiendada meie

väärtusruumist lähtuvat kliimapoliitikat teistesse regioonidesse.

Energeetikas jääb jätkuvaks eesmärgiks süsinikuheite vähendamine, elektrifitseerimine ja kiirem taastuvenergiele üleminek. See on positiivne, kuna kodumaise taastuvenergia tootmise kasv ning energiapartnerluste sõlmimine usaldusväärsete riikidega parandab EL energiajulgeolekut. Samas tingib see vajaduse uute ühenduste arendamiseks nii ELi sees kui ka ilmselt uute liikmesriikide ja kolmandate riikidega. Uute liikmesriikide lisandumisega on oodata tähelepanu pööramist nende füüsilisele ühendamisele liiduga nii energietikas, transpordis, sides jm. Eesti saab seda toetada, kuid meil on ka erihuvi enda ja Balti-Soome regiooni paremate ühenduste jätkuval väljaarendamisel, arvestades meie ääremaa staatust.

Eesti seisukoht ja põhjendus

Eesti hinnangul ei ole 2040. aastaks kasvuhoonegaaside heite vähendamine 90% ilma uute tehnoloogiateta saavutatav. Peame realistlikuks 80-85% vähendamist. Seetõttu saab Eesti nõustuda Euroopa Komisjoni pakutud 2040. a kasvuhoonegaaside vähendamise ettepanekuga vaid eeldustel, et on tagatud võimaldavad eeltingimused, mis on vajalikud 90% eesmärgi saavutamiseks ning 10% eesmärgist seotakse tehnoloogia arengu vastavushinnanguga. Paralleelselt uue sihttaseme läbirääkimistega tuleb jälgida liikmesriikide tegelikku edenemist 2030. a eesmärkide suunas ning 2032. aastal koostada eesmärkide täitmise ülevaade koos tehnoloogia arengu vastavushinnanguga 2040. aasta eesmärkide saavutamiseks. Kui sellest peaks tulenema vajadus 2040. a eesmärgi või selle suunas liikumise lähenemise korrigeerimiseks, on oluline seda 2040. a eesmärgi läbirääkimistel arvesse võtta.

Selgitus: Euroopa Komisjoni soovitatud eesmärk vähendada kasvuhoonegaase -90% aastaks 2040 võrreldes 1990 aastaga on ambitsioonikas ning näeb ette kiiremat KHG vähendamist võrreldes lineaarse vähendamise stsenaariumiga. Euroopa Liit on vastu võtnud 2030. a aasta kliimaeesmärgid ning rakendanud selle täitmiseks erinevaid poliitikameetmeid. Samas on KOM hinnanud, et tänaste suundumustega ei suuda me olemasolevaid eesmarke täita⁷. 2023. a liikmesriikide poolt esitatud prognooside kohaselt on risk, et ELil jäävad püstitatud kliimaeesmärgid saavutamata. ELi tasandi koondprognoos osutab sellele, et olemasolevaid poliitikameetmeid (WEM) arvesse võttes on vahe ELi eesmärgiga vähendada KHG heidet 2030. aastaks 55 % 15 protsendipunkti ja täiendavate poliitikameetmete (WAM) arvesse võtmisel 5 protsendipunkti.

Koostamisel olev Eesti kliimakindla majanduse seadus loob aluse kliimakindlaks majanduseks. Seaduses sätestatakse sektorite ülesed ja sektoripõhised KHG heitkoguste eesmärgid, andes selguse, kuidas saavutada sujuva trajektooriga kliimanetraalsus aastaks 2050. Seejuures seaduse protsessis koostatud täiendavaid meetmeid hõlmava prognoosi kohaselt suudaksime olemasolevate tehnoloogiatega vähendada 2040. a KHG koguheidet 80-85%. Ülejäänud heite vähendamine peaks tulema läbi CO₂ tehnoloogilise sidumise ja uudsete nullheitega tehnoloogiate rakendamise. Prognooside kohaselt avaldavad KHG üldisele heitkogusele suurimat mõju elektritootmine, põlevkiviõli tootmine, turbatööstus, metsaraie ja raadamine, maanteetransport ning põllumajandus.

Eesti hinnangul ei ole KHG heite vähendamine 90% 2040. aastaks ilma uute seni mitte kasutuses olevate tehnoloogiateta realistlik. Peame realistlikuks 80-85% vähendamist. Seetõttu saab Eesti nõustuda Euroopa Komisjoni pakutud 2040. a KHG vähendamise ettepanekuga vaid eeldustel, et on tagatud võimaldavad eeltingimused, mis on vajalikud 90% eesmärgi

⁷ 2023. aasta eduaruanne ELi kliimameetmete kohta : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023DC0653>

saavutamiseks ning 10% eesmärgist seotakse tehnoloogia arengu vastavushinnanguga. Eeltingimused hõlmavad kokkulepitud 2030. a kliimaraamistiku täielikku rakendamist, ettevõtete konkurentsivõime ja investeerimiskindluse tagamist, suuremat keskendumist õiglasele üleminekule, vajalike heiteta ja vähese CO₂ heitega energialahenduste (sh tööstusliku süsiniku sidumistehnoloogiate) kättesaadavust ning soodsat regulatiivset õigusruumi.

Komisjoni mõjuhinnangu kohaselt kehtivate õigusaktide jätkamine pärast 2030. aastat – nende õigusaktide puhul, mis sisaldavad sätteid ka pärast 2030. aastat – vähendab 2040. aastal KHG netoheidet 88%. See hõlmab HKSi lineaarse vähendamisteguri ja 2030. aasta järgse transpordipoliitika jätkamist, kuid vähe põllumajandussektori heitkoguste vähendamise meetmete osas ning ei ole eri sektorite panuse poolest väga tasakaalus.

90% eesmärgi saab Komisjoni hinnangul saavutada eeldusel, et vajalikud eeltingimused on täidetud. Eestil tuleks 2040. a kliimaraamistiku läbirääkimistel Euroopa Komisjoniga lähtuda riigi majandusolukorrast, regionaalsest konkurentsivõimest ja tegelikest võimalustest, tuginedes riiklikele eripäradele, sh olemasolevate kohalikele ressursside väärimisele ja eeliskasutusele ning tehnoloogia kättesaadavusele. Leame, et enne uute eesmärkide kokkuleppimist peaks olema liikmesriikidel ülevaade realistlikest meetmetest, kuidas soovitud 2040 eesmärki on võimalik tehnoloogiliselt ja konkurentsivõimet kahjustamata saavutada.

Süsinikuhaldamise ja sellega samal ajal esitatud 2040 eesmärgi teatis kirjeldavad kuidas 2040. aastaks on võimalik Euroopa Liidus vähemalt 250 miljonit tonni CO₂ aastas kinni püüda. Lisaks nähakse sektorites, kus heitkoguste vähendamine on keeruline (hard-to-abate sectors) lahendusena täiendavalt looduslikele CO₂ sidumise lahendustele ka tehnoloogilist CO₂ püüdmist. Vastavad tehnoloogiad on aga tehnoloogilise valmisoleku skaala all otsas ehk teisisõnu neid pole skaleeritud ja tõestatud kommertslikus kasutuses. Samuti puudub teadmine nende töökindlusest ning kaasnevatest kuludest. Seega kuna tööstuslikud heite eemaldamise tehnoloogiad on alles arendusjärgus, on suur oht, et seatud eesmärgid võivad jääda saavutamata. Oluline on analüüsida ka õigusliku raamistiku puudujääke uute tehnoloogiate ladusaks kasutuselevõtuks ja neid ajakohastada. Puudulik ja bürokraatlik õigusraamistik (sh EL ülene) võib olla takistuseks investeeringute tegemisel ja tehnoloogiate kiirel arengul/ kasutusele võtul. Vähese CO₂-heittega majandusele ülemineku puhul on väga oluline roll CCS, CCU tehnoloogiatel, mistõttu on vajalik Euroopa Liidu toetust tehnoloogia ja taristu arendamiseks ning ühtlustatud õigusraamistik ja standardid vältides ülereguleerimist.

Kuna 2040. a EL uue sihttaseme ettepanek tugineb mitmetel olulistel eeltingimustel, sh EL 2030. a sihttasemete saavutamine (nii KHG heite vähendamises kui energiatõhususes ja taastuvenergeetikas), siis näeme, et oleks vaja paralleelselt uue sihttaseme eelläbirääkimistega jälgida LR-de tegelikku edenemist nende 2030. a sihtide suunas. Kui sellest peaks tulenema vajadust kaaluda 2040. a sihttaseme või selle suunas liikumise viiside-meetodite (või ka valdkondliku lähenemise) korrigeerimist, siis on oluline seda võimalikult varases staadiumis tuvastada ja 2040. a sihi läbirääkimistel arvesse võtta.

Samuti soovime 2040 kliimaraamistiku kokku leppimisel arvestada kliimakindla majanduse seaduses kokkulepitud suundumuste ja eesmärkidega. Detailsemad seisukohad on tulenevalt kliimakindla majanduse seaduse koostamise ja kinnitamise ajakavast plaanis vajadusel valitsusele esitada hiljem.

Arvamuse saamine ja kooskõlastamine

Teatis saadeti arvamuse saamiseks lisas 2 loetletud organisatsioonidele. Laekunud arvamused seisukohtade kujundamiseks ja nendega arvestamine on toodud seletuskirja lisas 3 esitatud vastavustabelis.

Sisendit küsiti ja seisukohad kooskõlastati Haridus- ja Teadusministeeriumi, Justiitsministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Rahandusministeeriumi, Regionaal ja Põllumajandusministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi ja Välisministeeriumiga.